

Індик Дарія, здобувач освіти 3-го курсу**Світлана Мустяца, викладач***Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
Дніпро, Україна***ФАКТОРИ ВПЛИВУ ТА КРИТЕРІЇ СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ ЮНИХ ПЛАВЦІВ НА ПЕРШИХ
ЕТАПАХ ПІДГОТОВКИ**

Вступ. Проблема системи спортивного відбору є найбільш поширеною у світовій практиці. Велика кількість вітчизняних і зарубіжних авторів (Дорошенко В. 2014, Платонов В. 2015, Райтаровська І. 2018, Nagy N., Foldesi G., Sos C., 2018, Шинкарук О.А., 2018, Larson H., Young B. 2019, Пастухов, Є., Шульженко Ю., Пінчук Є. 2020, Peden A., Franklin R. 2020, Долбишева Н., Мустяца С., 2022 і інші) своїми науковими роботами в межах спортивного відбору дозволяють систематизувати і якісно впорядкувати мету послідовної спортивної діяльності спортсмена, формуючи спортивні резерви. Підготовка плавців складний багаторічний процес, який не може обійти етапи спортивного відбору. Звичайно раціонально організована система залучення дітей надає змогу своєчасно виявити здібності, створити сприятливі умови для розкриття можливостей плавців і на основі цього опановувати висоти спортивної майстерності [2]. Згідно навчальної програми з плавання для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності, комплектування початкової і учбово-тренувальної групи формуються з урахуванням використання спільних або подібних критеріїв спортивного відбору, але різних систем заходів визначення показників відповідно до запропонованих критеріїв. [3]. Таким чином цікавим питанням постає аналіз відбору на перших двох етапах підготовки спортсменів. Поміж зазначеного питання пропонуємо розглянути й додаткові фактори які об'єктивно можуть впливати на особливості відбору юних плавців на вище зазначених етапах підготовки в нових соціальних умовах державності.

Мета дослідження. З'ясувати особливості організації заходів відбору та окреслили значущість критеріїв спортивного відбору в початковій та учбово-тренувальній групі. Охарактеризувати фактори які впливають на систему спортивного відбору при комплектуванні вище зазначених груп підготовки спортсмена.

Методи дослідження. Вивчення, аналіз, систематизація і узагальнення даних науково-методичної літератури.

Результати дослідження та їх обговорення. В ході аналізу науково-методичної літератури і опираючись на навчальну програму, було визначено, що первинний спортивний відбір в групі початкової підготовки (ПП), завданням якого є визначення доцільності дитини займатися плаванням, здійснюється методом набору дітей з послідовним навчанням в 30-40 уроків перед використанням основних критеріїв спортивного відбору. Відбір здібних плавців здійснюється спеціальною комісією, затвердженою радою школи, з обов'язковою присутністю тренера-викладача який організовує навчально-тренувальну роботу з даною групою. Попередній відбір, завданням якого є оцінка здібностей до спортивного вдосконалення, під час комплектування плавців в учбово-тренувальній групі (УТГ) здійснюється в два етапи (ступені): I – в звичайних умовах тренування в басейні та спортзалі. «Відсів» відбувається за системою первинного відбору з урахуванням значущих критеріїв. До II етапу допускаються спортсмени, які якісно подолали I ступень. Саме в спеціалізованому центрі спортивного відбору за участю медиків, біологів і використанням сучасної реєструючої апаратури аналізується перспективність плавця і визначення його спроможності до певної спеціалізації. Опираючись на програму оцінки перспективності спортивного відбору вище зазначених етапів, було виділено значущість критеріїв, результати яких занесені в таблицю 1.

Найвпливовішими факторами на систему спортивного відбору, на нашу думку є: мотивація батьків дитини; матеріальна спроможність забезпечити дитину усім необхідним до занять з обраного виду спорту; територіальна доступність спортивної школи; умови забезпечення спортивно-тренувальної бази; демографічне положення в державі; [1], а також престижність виду спорту і дії воєнного стану на території України, які впливають на підготовку плавців.

Висновки. Сформована, стандартна система відбору слугує орієнтиром для набору і послідовного відбору в секцію плавання. Організація відбору на кожному етапі має свої завдання і використовує свої особливості попередньої підготовки до відбору в групі початкової підготовки і більш глибокого

дослідження спортсменів і визначення їх здібностей за допомогою спеціальних центрів і профільних фахівців при формуванні учбово-тренувальної групи. Визначенні найбільш вагомі критерії для кожного етапу, поміж їх використання вважаємо за потрібне враховувати додаткові виділені фактори, які впливають на систему спортивного відбору.

Таблиця 1

Значущість критеріїв спортивного відбору в групі початкової та учбово-тренувальної групи

Критерії	Група (ПП)	Група (УТП)
1. Стан здоров'я	+++	+++
2. Мотивація дитини + мотивація батьків	++	+++
3. Біологічний вік	+	+
4. Морфотип	+	++
5. Технічна підготовленість	+	++
6. Фізична підготовленість	+	++
7. Рухливість в суглобах	+	+
8. Здатність м'язів до розслаблення	+	-
9. Гідродинамічні якості	++	
10. Відчуття води	+	+
11. Динаміка становлення майстерності	-	++
12. Спортивна спадковість	++	+
13. Інтегральна оцінка	+	+
14. Експертна оцінка	++	+++

(-) не має значення; (+) має значення; (++) має вагомe значення; (+++) має дуже вагомe значення.

Список використаної літератури

1. Долбишева Н.Г., Мустяца С.Є. Система спортивного набору як основа відбору та орієнтації в легкій атлетиці на етапі початкової підготовки. *Здоров'я, фізичне виховання і спорт: перспективи та кращі практики*. Київ, 2021. С. 71-75.
2. Райтаровська І.В., Авінов В.Л. Теоретичні аспекти відбору юних плавців на по-чатковому етапі навчання. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2018, № 11. С. 310-317.
3. Сахновський К.П. Навчальна програма з плавання. Київ: Молодь. 1995. С. 81.